

obrada zanimanja, iz matičnih knjiga, kojima se autorica iscrpno koristila, značajan su prilog i nezaobilazan dokument za svako dalje znanstveno proučavanje Visa, ali i cijelog jadranskog područja. Sistematizacija stanovništva iz Popisa stanovništva od 17. do 19. stoljeća, izvršena po prezimenima, po nadimcima, utvrđivanje doseljenika i zanimanja iz tih Popisa, kao i tabele strukture stanovništva, broja članova obitelji, starosnih i spolnih grupacija, bolesti, zatim utvrđivanje ukupnog broja stanovnika u pojedinim godinama i broja obitelji, daje mogućnost mnogih daljih znanstvenih analiza.

U Zaključku autorica sumarno prikazuje geografsku i povijesnu situaciju Visa u zahvaćenom vremenu. Analizira društvene veze i useljavanja, podatak iz matičnih knjiga o školovanju djece, promjenama i utjecajima mletačke i austrijske vlasti na ekonomski i društveni život Visa, te zavisno tome fluktuaciju stanovništva. Bibliografija i izvori dopunjuju vrijednost ovoga rada.

Ovaj je rad nezaobilazan prilog proučavanju socijalnih i ekonomskih odnosa, moralnih i običajopravnih shvaćanja, migracija i kulture stanovništva, posebno Visa kao prezentanta naselja jadranskog pojasa i njihove urbano-ruralne mješavine u kulturnom razvoju.

Vesna ČULINOVIĆ-KONSTANTINOVIĆ

Ivo Furčić, Narodno stvaralaštvo šibenskog područja, 3: Mjesta u šibenskom zaleđu, Muzej grada Šibenika, Šibenik 1988. 600 str. + fotografije. (Povremena izdanja Muzeja grada Šibenika, 14)

Ova je knjiga nastavak izdavačkog projekta koji ima namjeru prezentirati cjelokupno narodno stvaralaštvo širokog šibenskog područja. U već objavljenim svescima izložena je građa šibenskog otočja (sv. I, 1980) i mjesta uz obalu (sv. II, 1984). Prema riječima izdavača planirani četvrti svezak sadržavao bi građu o narodnom životu i kulturnoj baštini težačko-pučkih društvenih slojeva grada Šibenika, a znanstvena obrada

cjelokupne građe bila bi prikazana u petom svesku.

Svezak koji prikazujemo donosi građu o narodnom životu i stvaralaštvu 14 mjesta šibenskog zaleđa: Široke, Konoba (Konobe) - Gornja Grebaštica, Boraja, Vrpolje, Danilo Gornje, Rakovo Selo, Šupe (Šupići) - Konjevrate, Skradin, Zaton, Gaćeze, Čista Mala, Čista Velika, Bratiškovci, Bribir. Knjiga je podijeljena u dva dijela prema lokalitetima smještenim jugoistočno, odnosno sjeverozapadno od rijeke Krke. U uvodnim poglavljima svakog dijela autor opisuje tradicijske oblike gospodarstva, najvažnije poljoprivredne radove kroz godišnji ciklus te vjerovanja uz njih, karakteristike gradnje stambenih i gospodarskih objekata, prehranu i pripremanje najvažnijih jela, unutrašnju organizaciju domaćinstva, narodnu medicinu, vjerovanja u svakodnevnom životu, te promjene u narodnom životu i gospodarstvu nakon II. svjetskog rata.

Prikupljena građa o svakom pojedinom mjestu čini jednu cjelinu pa iznošenje građe slijedi isti postupak kao u prethodno objavljenim svescima čime se ostvaruje jedinstvo cjelokupnog izdanja. Svaka cjelina počinje kratkim tekstom o *povijesti mjesta*. Slijede *notni zapisi napjeva pjesama* (sa varijantama) pri čemu se broj napjeva za svako mjesto kreće između 5 i 14 primjera. Posebno su izdvojene *brojalice*. Priloženi su pregledi tonskih nizova, metroritamski obrasci i kompletni *tekstovi pjesama*. Slijede cjeline različitih sadržaja, a pod naslovima: *Komentari, Običaji i vjerovanja, Kola (Plesovi), Igre, Glazbala, Nošnje, Kazivanja, Šale*. Na kraju se nalaze podaci o pjevačima i kazivačima. Građa svakog mjesta upotpunjena je i fotografijama (nošnje, kola, situacije iz svakodnevnog života).

Posebno je sa nekoliko stranica izdvojen tekst autora o psovka (beštine). Slijede crteži glazbala, rječnik manje poznatih ili manje razumljivih riječi upotrebljenih u tekstovima, geografska karta cijelog područja te kratki sažetak na engleskom jeziku.

Komentari su sadržajno vrlo raznoliki, odnose se na način pjevanja, izvođače, vrste pjesama, tekstove. Često su to nostalgična sjećanja na prošla vremena kada se pjevalo mnogo i često i kada je pjesma bila snažan oblik komunikacije i zabave. Iskazani su

stavovi kazivača prema pjesmi i vlastitoj tradiciji. Svi tekstovi potječu iz usta kazivača ili pjevača (najčešće starijih generacija) i u lokalnom su govoru.

U poglavljima *Običaji i vjerovanja* obuhvaćeni su opisi raznolikih običaja godišnjeg i životnog ciklusa, kao i neki drugi (vučići, kanata, savezništvo, silo, zajam, mobe). Pričaju ih kazivači, u prošlom vremenu. Dio običaja prisutnih i danas redovito se prikazuju u odnosu prema prošlom.

Objašnjenja o *Nošnjama* također su data oblikom kazivanja, u lokalnom su govoru, sa mnogo lokalnih naziva, zbog čega (kao i nedostatak crteža) otežavaju jasnoću i razumijevanje.

Kazivanja su raznolikih sadržaja, a kroz njih se iskazuju mišljenja, moralni stavovi, opisuje način života, rada, zabave, opet sa aspekta prošlog vremena koje je, prema riječima mnogih kazivača, bilo teško i siromašno, ali zato ljudskije i društvenije.

Naslovi o *Igrama* navode razne društvene igre od kojih je većina prisutna i danas (na balote, na muru, kamena s ramena, na karte, i dr.).

Poglavlja o *Glazbalima* također se pričaju jezikom lokalnog govora. Dati su opisi izrade, načina upotrebe te situacija u kojima su se koristila.

Šale su ispričane autentičnim, lokalnim govorom mjesta zbog čega su osobito zanimljive i dopadljive.

Za mjesto Skradin autor daje širi uvodni tekst s obzirom da se taj folklorni izraz u mnogočemu razlikuje od susjednih mjesta. Opisane su društvene prilike i aktivnosti koje su sa nefolklornim izrazom utjecale na razvoj i oblikovanje folklornog glazbenog izraza novijeg vremena.

Cjelokupno izdanje iscrpno je zabilježilo folklornu građu šibenskog zaleđa i to s više aspekata. Reprezentativna opsegom i izgledom, tehnički zavidne kvalitete ova publikacija vrsta je popularnog izdanja, namijenjenog širokoj publici - što pokazuju i dva prethodno već rasprodana sveska. Stručnjacima raznih specijalizacija na području folkloristike i etnologije pruža opsežnu građu i otkriva lokalnu atmosferu šibenskog zaleđa.

Vedrana MILIN

Ova knjiga je treća u nizu knjiga koje se bave Horehroniem, područjem u dolini rijeke Hron između Niskih Tatri i Slovačkog Rudogorja. Sadržajem obuhvaća područje folkloristike. Kao i prve dvije knjige rezultat je dugogodišnjeg istraživačkog rada koji se temelji na materijalu prikupljenom pomoću anketa, na arhivskoj građi i filmskim i literarnim zapisima te na terenskim istraživanjima Horehronia vođenima od 1934. do godine 1977, najintenzivnijima između 1956. i 1963. god.

Knjiga sadrži 6 radova. Prvi je prilog napisala Mária Kosová: *Pripovjedač Jozef Rusnák-Bronda*. Studija je nastala 1942. godine u vrijeme dok je narodna poezija na Horehroniu još bila živa. J. Rusnák-Bronda je prepričavao priče internacionalnog sadržaja ali s individualnim prepravkama. Zbog izvanrednih svojstava obdarenog pripovjedača bio je i od zajednice priznat kao pripovjedač. Bio je vješt u pripovijedanju svih žanrova: bajkama, legendama, novelama, humorističkim pričama i sagama. Jezik mu je bio bogat, ožvijen vlastitim iskustvom i lokalizmima. Autorica nas upoznaje sa životom i rodnim mjestom pripovjedača, mjestom i vremenom pričanja, njegovim stvaralačkim sposobnostima i izvorom njegovih pripovijedaka, retorikom, pripovjedačevim slušateljima, repertoarom, umjetničkom strukturom priča, odnosom vremena u pripovijetkama, jezikom i jezičnim ukrasima i opisom dijaloga. Na kraju rada donosi zapis 22 pripovijetke koje je ovaj pripovjedač najradije pripovijedao.

Drugi prilog je Sonje Burlasove: *Narodna pjesma*. Rad se osniva na starim seljačkim i pastirskim pjesmama koje je autorica sabrala od 1954. do 1964. Prema riječima S. Burlasove najslabije su sačuvane pjesme koje prate godišnje običaje. Autorica posvećuje dosta prostora društvenoj funkciji pjesme, prikazu prilika kada se pjeva i razmišljanju o tome kako se narodne pjesme gube. Pjesme je podijelila na one koje se pjevaju uz kalendarske običaje, na one koje se pjevaju uz porodične običaje, pjesme koje prate razne

Horehronie, Folklorne prejavu v živote l'udu, Ed. Viera Gašpariková, Slovenska akadémia vied, Bratislava 1988, 372 str.